

Samenvatting Middeleeuwen DEF

Week 1DEF: Middeleeuwen algemeen

Info: De middeleeuwen

Vóór de middeleeuwen waren de Romeinen de baas in ons land. De middeleeuwen duurden van het jaar 500 tot het jaar 1500.

Nederland bestond nog niet. Het heette hier 'De Lage Landen'. Er waren veel grote bossen en velden met heide. Bij de kust zag je kleine vissersdorpjes. Er leefden toen nog wilde dieren, zoals wolven en beren.

Je kon alleen betalen met zilveren munten. Soms met gouden munten, maar meestal werden er spullen geruild.

De huizen van de gewone mensen waren gemaakt van een houten geraamte met muren van klei. Het dak was van hout en stro. Het huis had luiken voor de open ramen en vaak maar één kamer.

Rijke edellieden woonden in een huis van steen en had meer kamers en verdiepingen dan de huizen van de gewone mensen. De ramen waren gemaakt van glas in lood. Aan de luiken en deuren zaten ijzeren scharnieren.

In de middeleeuwen aten de mensen twee keer per dag. Vlees werd het meest gegeten, bijvoorbeeld in een stoofpotje. Bier werd het meest gedronken, omdat het water vaak vervuild was. Ook kinderen dronken bier.

De meeste mensen werden niet ouder dan 40 jaar, omdat ze weinig over de ziekten wisten en er waren geen medicijnen. Rond het jaar 1400 brak de pest uit. De pest was erg besmettelijk en miljoenen mensen stierven.

Extra Info: Karel de Grote

Karel de Grote was een bekende koning uit de middeleeuwen. Hij was geboren in 742. Hij werd 'de Grote' genoemd, omdat hij ongeveer twee meter lang was en dat was voor die tijd heel erg lang. Ook werd hij zo genoemd, omdat hij belangrijke dingen had gedaan. Iedere man moest verplicht in het leger meevechten. Er werd alleen in de zomer gevochten, want 's winters waren de wegen te slecht. De boeren die meevochten konden de oogst niet binnenhalen. Karel de Grote bedacht een nieuwe wet die ervoor zorgde dat niet alle boeren hoefden te vechten.

In 800 werd Karel de Grote door de paus uit dankbaarheid gekroond tot keizer. Karel de Grote had met zijn leger gevochten tegen tegenstanders van de Katholieke Kerk.

Karel had een enorm groot rijk. Hij kon dat rijk niet alleen besturen en deelde het daarom op in kleinere stukken: gouwen, zoals de provincies nu. De leenman was de baas over een gouw.

Alleen EF: *Die leenman moest precies doen wat Karel de Grote wilde. Een zendgraaf controleerde of de leenmannen zich aan de regels hielden, zo wist Karel de Grote wat er in zijn rijk gebeurde.*

Eén keer per jaar kwamen alle belangrijke bestuurders bijeen in de stad Aken, de hoofdstad van het rijk van Karel de Grote. Dit werden de 'rijksdagen' genoemd. Het waren belangrijke vergaderingen over bijvoorbeeld geloof, vrede en wetten.

Alleen F: Het drieslagstelsel is een regel voor de landbouw, gemaakt door Karel de Grote. Hierbij wordt op een stuk land het ene jaar zomergraan verbouwd, het volgende jaar wintergraan, waarna het land het derde jaar braak ligt en de oogst het volgende jaar beter werd. De grond van de boer werd zo in drieën gedeeld. Karel de Grote wilde een nieuwe munt invoeren, omdat er allemaal verschillende munten waren, maar dat is niet gelukt. Hij zorgde er ook voor dat er scholen kwamen voor kinderen die monnik of non zouden worden. In 806 was Karel de Grote te oud om nog te regeren en verdeelde het rijk onder zijn drie zoons. In 813 kroonde hij zijn zoon tot koning. In 814 overleed Karel de Grote.

Week 2DEF: De kerk

Info: De kerk

In de middeleeuwen was de katholieke kerk heel belangrijk. De mensen waren bang om na hun dood naar de hel te gaan. Ze doopten daarom hun baby's en alle doden werden begraven.

Edelen en rijke kooplieden gaven priesters geld, zodat ze voor hen gingen bidden.

Rijke families stuurden vaak een zoon of dochter naar het klooster.

Een zoon werd dan monnik en een dochter werd non.

Monniken en nonnen brachten hun tijd door met bidden, werken en studeren. Ze schreven ook bijbels en boeken over. De eerste letter van een nieuw hoofdstuk of bladzij werd vaak versierd met een grote kapitaalletter. Geestelijken waren vaak de enigen die konden lezen en schrijven. Ze wisten meer dan andere mensen en waren machtig en belangrijk.

Monniken en nonnen moesten beloven dat ze nooit in rijkdom zouden leven en nooit zouden trouwen. Ook moesten ze beloven gehoorzaam te zijn aan de abt van het klooster en de paus. In de kloosters zorgden de monniken voor de zieken, invaliden en reizigers.

Als je arm was, dan gaf het klooster je eten, drinken en een bed. Als beloning hiervoor kreeg de kerk geld van koningen en rijke edelen. De kerk ontving ook 'tienden' van de boeren en kooplieden. Een tiende deel van de opbrengst en winst. Hierdoor werd de kerk rijk en machtig.

Als je het niet eens was met de ideeën van de kerk, werd onderzocht door de inquisitie (de rechtbank van de kerk) of je een ketter was. Veel kettters werden op de brandstapel verbrand.

Extra Info: Heksen

In de middeleeuwen geloofden bijna alle mensen dat heksen bestonden en konden toveren. Er zijn duizenden vrouwen als heks verbrand, omdat:

- men dacht dat deze vrouwen konden toveren;
- bepaalde mannen een hekel aan vrouwen hadden en ze daarom van hekserij beschuldigden;
- de kerk dacht dat deze vrouwen volgelingen waren van de duivel;
- sommige mensen hier bij een onderlinge ruzie beter van werden.

Met een heksenproef kon men bewijzen dat iemand een heks was of niet.

Hiervoor werden verschillende proeven gebruikt:

- de speldenproef: de vrouw werd geprikt met een naald; voelde ze niks, dan was ze een heks;
- de waterproef: de vrouw werd in het water gegooid; bleef ze drijven, dan was ze een heks;
- de heksenwaag: het gewicht van de vrouw werd ingeschat en daarna werd de vrouw gewogen en was ze te licht in verhouding tot de lengte, dan was ze een heks.

De inquisitie is de rechtbank van de kerk. Die onderzocht de aanklachten tegen de zogenaamde heksen.

Alleen EF: *Nederland begon als eerste land te twijfelen aan het bestaan van hekserij. In 1591 werd de laatste heks verbrand. Andere landen stopten later.*

Tegenwoordig zijn er vrouwen die zichzelf heks noemen. Zij houden zich bezig met de natuur. Veel kerkelijke mensen vinden de moderne heksen gevaarlijk.

Nog steeds wordt er verschillend over heksen gedacht.

Week 3DEF: Ridders en kastelen

Info: Ridders

Een ridder is een soldaat met een paard en een harnas. Ridders woonden in een kasteel. Alleen rijke mensen en jongens konden ridders worden. Je moest een paard en een harnas kopen. Later kon je ook ridder worden als je vader ridder was. Een ridder werkte voor de koning of een heer. Hij moest de rust en de orde in het land bewaken en tegen vijanden van de koning strijden.

Bij gevechten moest een ridder zichzelf beschermen. De eerste ridders droegen een maliënkolder, dat was een harnas van duizenden ijzeren ringetjes. Op het hoofd droeg de ridder een ijzeren helm met een kijkgat: het vizier.

Vanaf het jaar 1300 werden de wapens steeds gevaarlijker. Het harnas bestond nu uit ijzeren platen, maar het harnas was erg zwaar. De schildknaap hielp de ridder op zijn paard klimmen. Hij was de knecht van de ridder en droeg ook het schild van de ridder met daarop een wapenteken. Daaraan kon je zien voor welke koning de ridder vocht. Het schild kon de ridder beschermen tijdens de gevechten.

Ridders moesten voor hun gevechten oefenen. In een toernooi gingen de ridders voor de lol vechten. Jonge ridders konden laten zien hoe goed zo konden vechten. Er kwamen dan veel mensen kijken.

Extra Info: Kastelen

In de jaren 800 tot 1000 waren de mensen in Europa vaak bang voor de Vikingen. Ze probeerden zich tegen hen te beschermen en bouwden daarom een muur om hun huis en erf. Zo ontstonden de eerste kastelen.

Een simpel kasteel bestond uit een houten toren. Daaromheen was een aarden wal en een gracht. Op de wal stond een palissade: een houten hek van palen met scherpe punten. De toren in het midden werd de donjon genoemd.

Kastelen werden gebouwd aan zee, op steile rotsen, aan een rivier of op een heuvel.

Na het jaar 1000 werden de kastelen van steen gebouwd. Als eerste de donjon, daarna ook de muren. Op de muur werden verhogingen gemaakt. Achter deze kastelen kon tijdens een gevecht de soldaat staan.

In het midden van de dertiende eeuw kregen de kastelen dubbele muren. De eerste muren om een kasteel waren meestal rond. Vanaf 1400 werden er rechte muren gebouwd. In de muur zat een poort met een hek ervoor. Bij de poort lag een ophaalbrug over de gracht. Het erf binnen het kasteel werd uitgebreid. Er werden stallen, schuren, werkplaatsen en kleine huizen gebouwd. Sommige kastelen leken op een klein dorp.

De kasteelheer was de eigenaar van het kasteel. Door het gebied te veroveren kon een andere heer of koning zijn gebied in pikken. Dat kon alleen door het kasteel te veroveren. De kasteelheer moest daarom zijn kasteel zo sterk mogelijk maken.

Week 4DEF: Steden

Info: Het ontstaan van een stad

Nadat de Romeinen wegtrokken raakten steden als Maastricht, Heerlen en Nijmegen in verval, omdat Romeinen in een stad woonden en niet de Nederlanders; die woonden op het platteland in boerderijen, in kastelen of in kloosters.

Rond het jaar 1000 veranderde dat langzaam. De mensen verdienden steeds meer geld met de handel. Eerst hadden de kooplieden geen vaste woonplaats. In de winter bleven ze op één vaste plek liggen met hun schip. Zo'n plek noemde je een portus.

De portus lag vaak in de buurt van een kasteel, dorp of klooster. Na een tijdje werd een portus een vaste woonplek voor de kooplieden. Er kwamen ook ambachtslieden in de portus wonen. Er kwamen daarom ook 'winkeliers' naar de portus. Al het eten werd op de markt verkocht. Steeds meer mensen trokken naar de portus en zo ontstonden er in de loop der tijd verschillende steden. Een portus met stadsrechten mocht een stad genoemd worden. Utrecht, Deventer en Stavoren waren steden in het noorden.

Assen was de laatste stad in Nederland die stadsrechten kreeg.

Een stad had een eigen stadsbestuur met een burgemeester (één of meer) en de vroedschap (meerdere mannen). Een dorp had geen eigen bestuur. Dat werd bestuurd door edelen of kloosters.

Alleen F: De kerk bepaalde in de middeleeuwen heel veel, maar langzaam ontstond er een andere manier van denken en veranderde de invloed van de kerk. Er kwam steeds meer ruimte voor de wetenschap. De kerk vond het niet fijn dat mensen zelf gingen nadenken, omdat ze hierdoor hun machtspositie verloren.

Extra Info: Straffen in de middeleeuwen

De schout en de schepenen gingen over de rechtspraak in de steden. Vaak kon je een baantje als schout kopen en daarom was niet iedere schout even eerlijk. Er mocht ook een burger meehelpen met de rechtspraak: de 'meester'. Hier komt de naam 'burgemeester' vandaan.

Elke stad had zijn eigen wetten en daarom waren de straffen ook anders. Stenen geven voor een gebouw was een lichte straf.

Soms moest je als straf verplicht mee op bedevaart. Je moest dan een heilige plaats bezoeken. Het was een lange en gevaarlijke reis. Als je rijk was, kon je geld geven en hoefde je niet op bedevaart.

Als je verbannen werd, moest je de stad uit en mocht je nooit meer terug komen.

Bij de schandpaal, werd je aan een paal vastgemaakt. Iedereen kon je zien en wist dat je iets fout had gedaan.

Er waren ook vreselijke lijfstraffen, zoals geselen of je hand werd afgehakt. De zwaarste straf was de doodstraf. Dan ging je hoofd eraf of je werd aan de galg opgehangen.

De beul voerde de straffen uit. Rijke mensen konden hun straf met geld 'afkopen'.

Rijke mensen werden dus minder vaak gestraft. Het straffen door de beul zagen de mensen als een uitje.

Week 5DEF: Staten

Info: De zeventien Nederlandse landjes

Nederland is een koninkrijk met aan het hoofd een koning of koningin. Samen met de regering regeert hij/zij ons land. De regering bestaat uit ministers en de minister-president heeft hierover de leiding.

In de middeleeuwen bestond Nederland nog niet. Nederland bestond in die tijd uit heel veel kleine landjes, ook de landjes die nu bij België horen. De meeste landjes waren van de Duitse koning. Elk landje had zijn eigen baas: een graaf, een hertog of een bisschop. Alleen de Friezen regelden hun zaken zelf.

De graven, bisschoppen en hertogen maakten veel ruzie. Ze wilden allemaal een groter gebied. Tussen 1400 en 1500 kwamen veel landjes in het bezit van de hertogen van Bourgondië. Ze wilden van alle landjes één geheel maken. Pas na 1500 werden de zeventien landjes één geheel. Het werden de zeventien gewesten van Nederland.

De baas van Nederland werd een jongen van vijftien jaar: Karel de Vijfde. Toen hij negentien jaar oud was, was hij Heer der Nederlanden, koning van Spanje en keizer van Duitsland.

Extra Info: Jeanne d'Arc

Jeanne d'Arc werd in 1412 geboren in Frankrijk. Toen ze dertien was hoorde ze stemmen van engelen. Die stemmen zeiden dat ze Frankrijk moest bevrijden dat in oorlog was met de Engelsen. Frankrijk had een kroonprins die koning kon worden als hij gekroond werd in de stad Reims. Dit kon niet, omdat die stad bezet was door de Engelsen.

Jeanne schreef een brief aan Karel waarin ze vroeg of ze hem kon ontmoeten omdat ze een opdracht van God had gekregen. Jeanne mocht zich van Karel voorbereiden op de strijd tegen de Engelsen. Op 29 april 1429 vertrok Jeanne verkleed als man naar Orléans. Het leger van Jeanne won, maar Jeanne raakte gewond door een pijl. De andere veldslagen won Jeanne ook en Karel werd gekroond tot koning. Jeanne wilde graag naar huis, maar koning Karel liet haar niet gaan. Ze moest vechten in Parijs, maar Jeanne verloor en werd gevangen genomen en verkocht aan de Engelsen en Jeanne werd beschuldigd van ketterij. Karel deed niets om haar leven te redden.

Jeanne ondertekende een papier waarop stond dat ze geen ketter was. De Engelsen waren hierover heel boos en bedachten een plan. Ze verbrandden de kleren van Jeanne en legden mannenkleren neer. Toen ze die aandeed werd ze betrappt en stierf in 1431 op de brandstapel.

Koning Karel voelde dat het volk boos op hem was, omdat het niets voor Jeanne had gedaan. Hij vroeg aan de Paus om een nieuw proces voor Jeanne, maar dat wilde hij niet. De moeder van Jeanne vroeg het zes jaar later nog een keer. Bij een nieuw proces werd het oude proces ongeldig verklaard. De naam van Jeanne was in ere hersteld. In 1920 werd Jeanne in Rome heilig verklaard.